

re in Ecclesia, ut patet I. Corinth. xiv. Ergo Christus non debuit sexum foemineum assumere.

SOLUTIO I.

Respondeo ad primam quæstionem, quod Christus venit ad reparandam humanam naturam, quam per assumptionem reparavit: & ideo oportuit quod quidquid per se consequitur ad humanam naturam, assumeret, scilicet omnes proprietates, & partes humanæ naturæ, inter quas est etiam sexus: & ideo debuit quod sexum assumeret.

Ad primum ergo dicendum, quod in corpore mystico dicitur non esse masculus, aut foemina, non quia non sit differentia sexum, sed quia indifferenter se habet uterque sexus ad ipsum corpus mysticum: quia corpus mysticum non est una persona, sicut est ipse Christus: unde in eo non potuit esse uterque sexus, quia hoc esset monstruosum, & innaturale.

Ad secundum dicendum, quod non assumpsit sexum ad usum, sed ad perfectionem naturæ; sicut etiam erit in sanctis post resurrectionem, quando neque nubent, neque nubentur.

Ad tertium dicendum, quod æqualiter se habet quantum ad potentiam, sed non quantum ad congruentiam.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod non loquimur hic de potentia Dei: quia ipse potuit assumere quale corpus voluit. De congruitate autem loquendo, quia Christus venit ut doct̄or, & rector, & propugnator humani generis, quæ mulieri non competit; ideo nec competens fuit quod sexum foemineum assumeret.

Ad primum ergo dicendum, quod reparatio debet respondere ruinæ per oppositum: unde sicut principium perditionis fuit natura fragilior, ita principium reparacionis debet esse natura fortior; sicut sanatio in corpore hominis est per virtutem cordis, quod habet fortiorē sanitatem. Vel dicendum, quod per mulierem non intravit in mundum peccatum originale, sed per virum, sicut in Lib. II. dictum est, quamvis à muliere initium habuit peccatum: ita etiam per virum habuit perfici opus salutis nostræ, quod aliquo modo initiatum est per mulierem, scilicet beatam Virginem.

Ad secundum dicendum, quod Christus non assumpsit omnes defectus, sed illos qui conveniebant ad finem assumptionis, scilicet ad opus redemptio- nis, ut infra dicetur.

Ad tertium dicendum, quod laus Dei non tantum est ex infirmitate victoris, sed etiam ex magnitudine victoriae, & congruentia pugnae, secundum quæ in victoria Christi Deus maxime laudatur.

ARTICULUS II.

Utrum debuerit carnem assumere ab utroque sexu.

1. **A**d secundum sic proceditur. Videtur quod debuit ab utroque sexu carnem assumere. Quia ut dicit Apostolus Hebr. 11. 17. *Debuit per omnia fratribus assimilari*, & præcipue in naturalibus. Sed naturaliter alii homines generantur ab utroque sexu. Ergo & Christus ab utroque sexu carnem assumere debuit.

2. Præterea. Illa solum videntur in humana natu-

DISTINCTIO XII.

ra Christo repugnare quæ ad peccatum pertinent. Sed commixtio sextum potest esse sine omni peccato, & sine omni corruptela, cum in paradiſo ante peccatum fuisset, secundum Augustinum. Ergo debuit per commixtionem sexum carnem assumere.

3. Præterea. Christus præcipue venit ad tollendum originale peccatum. Sed per commixtionem sexum traducitur originale. Ergo debuit per commixtionem sexum carnem assumere.

Sed contra. Anselmus dicit, de concept. Virg. cap. xviii. quod decuit ut mater Christi ea puritate niteret qua major sub Deo non potest intelligi. Sed maxima puritas est virginis. Ergo de virgine nasci debuit, & ita non per commixtionem sexum.

Præterea. Sequeretur quod Christus haberet duos patres, quod nusquam invenitur.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Viderur quod debuit assumere corpus de viro tantum. Quia reparatio debet respondere conditioni. Sed in conditione humani generis est aliquid formatum ex viro tantum. Ergo & sic debuit esse in reparacione.

2. Præterea. Generans est simile generato. Sed Christus debuit esse masculini sexus. Ergo de masculo debuit eius corpus assumi.

Sed contra. Christus venit utrumque sexum salvare. Sed ipse fuit vir. Ergo debuit ex muliere carnem assumere.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod nullo modo congruebat quod per commixtionem sexum carnem assumeret. Primo propter dignitatem matri, ut purissima esset, & ita virgo. Secundo propter dignitatem Patris, ut non esset alias pater sui Filii. Tertio propter dignitatem concepi: quia non decuit ut illa caro formaretur nisi a Spiritu Sancto. Quarto propter unitatem personæ, ad quam caro illa assumpta est. Unde decuit ut sicut per virtutem infinitam assumpta est, ita per virtutem infinitam formaretur. Hoc autem esse non potuisse, si per commixtionem sexus concepta fuisset: quamvis à muliere initium habuit peccatum: ita etiam per virum habuit perfici opus salutis nostræ, quod aliquo modo initiatum est per mulierem, scilicet beatam Virginem.

Ad secundum dicendum, quod Christus non assumpsit omnes defectus, sed illos qui conveniebant ad finem assumptionis, scilicet ad opus redemptio- nis, ut infra dicetur.

Ad tertium dicendum, quod commixtio sexum, quamvis possit fieri sine peccato, tamen non potest esse in statu naturæ corruptæ sine vitiosa libidine, quæ est principium peccati. Christus autem non venerat reparare naturam tunc quantum ad actum naturæ, quia hoc erit in resurrectione gloriose, sed quantum ad actum personæ.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus per suam innocentiam culpam nostram abstulit; ita purissimum oportuit esse ejus conceptum qui conceptionis vitium tollere venerat.

SOLUTIO III.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod decuit ut de muliere carnem assumeret. Primo ut uterque sexus glorificareret Christi incarnatione, ut in objectione tactum est. Secundo ad completionem universi: quia generatio viri de muliere tantum nusquam

DISTINCTIO III.

EXPOSITIO TEXTUS.

HIC distinctione opus est. Hoc non dicit Magister, quin locutio sit simpliciter falsa; sed ut ostendat quantum potest habere de veritate.

An de ea secundum quod potuit esse, & non unita Verbo. Patet quod hoc quod potuit esse aliter, non mutat aliquid de veritate ejus quod est: nec ista consideratio humanæ naturæ, ut non unita, est in re, sed in intellectu tantum.

Ad primum ergo dicendum, quod non oportet quod per omnia reparatio, similis sit conditioni, sed quantum attinet ad finem reparacionis.

Ad secundum dicendum, quod non oportet quod in sexu generans assimiletur genito, sed in natura speciei.

Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in foemino sexu. Hoc dicit sub dubitatione propriæ inconveniens ad quod tercia opinio ducebat, ut supra dist. viii. habitum est. Et tamen simpliciter concedendum est, quod potuit assumere sexum foemineum de potentia absoluta loquendo; quamvis non fuisset ita congruum.

DISTINCTIO XIII.

Si Christus secundum naturam hominis in sapientia, & gratia proficeret potuit, vel profecit.

Præterea sciendum est, Christum, secundum hominem, ab ipsa conceptione, gratia plenitudinem receperisse, cui Spiritus datus est non ad mensuram, Joannes 111. & in quo plenitudo Divinitatis habitat corporaliter, Colos. 11. Ita vero habitat, ut ait Augustinus, epist. LVII. ad Dardanum, quod omni gratia plenus est. Non ita habitat in sanctis. Unde enim in corpore nostro inest sensus singulis membris, sed non quantum in capite (ibi enim & visus est, & auditus, & olfactus, & gustus, & tactus, in cæteris vero solus est tactus) ita & in Christo habitat omnis plenitudo Divinitatis, quia ille est caput, in quo est omnis sensus; (1) in sanctis vero quasi solus tactus est, quibus spiritus datus est ad mensuram, cum de illius plenitudine acceperunt. Acceperunt autem de illius plenitudine, non secundum essentialiter, sed secundum similitudinem: quia numquam illam eamdem essentialiter acceperunt gratiam. Puer enim ille plenus sapientia, & gratia fuit ab ipsa conceptione. Unde Hieremias, cap. XXXI. 22. recte dicit: *Novum (2) faciet Dominus super terram: mulier circumdabit virum: quia in utero virginis perfectus vir exitit, non solum propter animam, & carnem, sed etiam propter sapientiam, & gratiam, qua plenus erat.*

Auctoritatem ponit, quæ videtur obviare.

Hic autem sententia videtur obviare quod in Evangelio Lucæ, cap. 11. 52. legitur: „Jesus proficerat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines. Si enim proficeret sapientia, & gratia, non videtur à conceptione habuisse plenitudinem gratiae sine mensura. Ad quod sane dici potest, ipsum, secundum hominem, tantam à conceptione accepisse sapientia, & gratia plenitudinem, ut Deus ei plenus conferre non potuerit; & tamen vere dicitur proficeret sapientia, & gratia, non quidem in se, sed in aliis, qui de ejus sapientia, & gratia proficiebant, dum eis sapientia, & gratia munera secundum processum aetatis magis & magis patefaciebat. Unde Gregorius (a) in quadam homil. ait: „Juxta hominis naturam, sapientia plenus permanebat; sed eamdem qua plenus erat sapientiam cæteris ex tempore paulatim demonstrabat. Juxta hominis naturam proficeret ætate de infancia ad juventutem: juxta hominis naturam proficeret gratia, non ipse quod non habebat per accessum temporis accipiendo, sed paucum gratiae donum quod habebat. Apud Deum, & homines proficeret: quia, quantum proficeret, ætate patefaciebat hominibus dona gratiae quæ sibi inerant, & sapientia, tantum eos ad laudem Dei excitabat, & sic Deo Patri ad laudem, & hominibus ad salutem proficeret. In aliis ergo, non in se, proficeret sapientia, & gratia. Unde in eodem Evangelio, Luc. 11. 40. puer ille plenus sapientia, & gratia perhibetur. Sic ergo dicitur proficeret sapientia, & gratia, ut aliquis rector ecclesiasticus dicatur proficeret in cura sibi credita, dum per ejus industriam alii proficiunt.

Prædictis videtur adversari quod Ambrosius ait.

Alibi tamen scriptum reperitur, quod secundum sensum hominis proficeret, sicut ætate hominis proficeret. Ait enim Ambrosius (b) in Lib. III. de Spiritu Sancto sic: „Deus perfectionem naturæ assumpsit, humanæ. Suscepit sensum hominis; sed non sensu carnis fuit inflatus. Sensu hominis animam dixit con-

(1) Nicolai: in cæteris vero solus est tactus. (2) Vulgata creavit.
Ex Edit. P. Nicol. (a) Ut Glossa citat ibi; sed est potius Beda homilia super Luc. c. 11. ad illa verba: *Jesus proficerat &c.* præter alia quæ in eumdem sensum in Catena aurea S. Thomas aliunde citantur. Editio autem Veneta an. 1593. notabat ad marginem. Alias Beda in Luc. hom. 11. (b) In Lib. de Incarnationis dominice Sacramento cap. vii. Hoc idem notatum fuerat ad marginem editionis Venetæ an. 1593.

DISTINCTIO XIII.

„ turbatam ; sensu hominis esurivit , & rogavit ; sensu hominis profecit , sicut scriptum est , loc. cit. Jesus „ proficiebat ætate , & sapientia , & gratia. Quomodo proficiebat sapientia Dei ? Profectus ætatis , & pro- „ fectus sapientiae , non divinae , sed humanæ est. Ideo ætatem commemoravit , ut secundum hominem cre- „ deres dictum. Atas enim non Divinitatis , sed corporis est. Ergo si proficiebat ætate hominis , proficiebat „ hominis sapientia. Sensus autem hominis profecit ; & quia sensus , ideo sapientia. Qui sensus proficiebat ? „ Si humanus , ergo ipse per incrementum susceptus est. Si divinus , ergo (3) mutabilis per profectum. „ Quod enim proficit , mutatur in melius. Sed quod divinum est , non mutatur. Quod ergo mutatur , non „ est divinum. Sensus igitur proficiebat humanus. Sensem ergo suscepit humanum. Non poterat confor- „ ri virtus Dei , nec crescere Deus , nec altitudo sapientiae Dei impleri. Qua igitur implebatur , non erat „ Dei , sed nostra sapientia. Nam quomodo implebatur qui , ut omnia impleret , descendit ? Per quem au- „ tem sensum dixit Isaías , quod patrem puer nesciebat , aut matrem ? Scriptum enim est Isaías „ viii. 4. Priusquam sciat puer vocare matrem , aut patrem , accipiet spolia Samariae. Sapien- „ tiam enim Dei tunica , & occulta non fallunt. Expers autem agnitionis infans , per humanam ui- „ que imprudentiam , quod adhuc non didicit , ignorat. Sed verendum est , inquam , ne si duos principales „ sensus , aut geminam sapientiam Christo tribuimus , Christum dividamus. Numquid cum & Divinitatem „ ejus , & carnem adoramus , Christum dividimus ? Numquid cum in eo imaginem Dei , crucemque vene- „ ramur , dividimus eum ? Apostolus , qui certe de eo dixit , II. Corinth. xi. 11. 4. quoniam etsi crucifixus „ est ex infirmitate nostra , vivit tamen ex virtute Dei : ipse dixit , I. Corinth. i. 13. quia non divisus est „ Christus. Numquid etiam cum dicimus , quia animam rationalem intellectus nostri suscepit capacem , di- „ vidimus eum ? Non enim ipse Deus Verbum pro anima rationali , & intellectus capaci in carne sua fuit , „ sed animam rationalem , & intellectus nostri capacem , & ipsam humanam , & ejusdem substantię cuius „ nostrae sunt animæ , & carnem nostræ similem , ejusdemque cuius caro est nostra substantia suscipiens , „ perfectus etiam homo fuit .”

De intelligentia premissorum verborum.

HÆC verba Ambrosii pia diligentia inspicienda sunt : quæ ex parte hominis ignorantiam instruunt , & illu- „ minant ; ex parte errandi fomitem male intellectu ministrant. His evidenter traditur duos in Christo esse principales sensus , sive geminam sapientiam. Neque ideo unitas , & singularitas personæ dividitur ; sed „ juxta duas naturas duas habet sapientias : unam non creatam , sed genitam , quæ ipse est ; alteram non geni- „ tam , sed creatam , & per gratiam ei collatam. Nam & Isaías de eo protestatur , cap. ii. 2. „ Requiesceret su- „ per eum spiritus sapientiae , & intellectus &c. “ Spiritu ergo sapientia , & intellectus , idest sapientia , & intelligentia per Spiritum Sanctum gratis data , Christus erat sapiens secundum animam : secundum Deum vero sapiens erat sapientia æterna , que ipse est. Et sicut inquantum Deus est , bonus est bonitate naturali , quæ ipse est , & justus justitia naturali , quæ ipse est ; ita sapiens est sapientia naturali , quæ ipse est. Anima vero ejus sicut bona est , & justa bonitate , vel justitia gratis data , quæ ipsæ , vel ipsa non est : ita sapiens est sapientia gratis data , quæ ipsa non est. Et licet in Christo gemina sit sapientia , una tamen eademque persona est , quæ inquantum Deus est , vel in quantum divina natura est , sapiens est sapientia æterna , scilicet sapientia ingenita , quæ est Pater , & sapientia quæ non est ingenita , quæ communis est tribus personis , non tamen gemina sapientia , quia non est alia & alia sapientia , sapientia ingenita quæ tantum Filius est , & sapientia quæ communis Pater est , & Filius , & Spiritus Sanctus. Inquantum vero eadem persona homo est , idest secundum hominem acceptum , vel inquantum est subsistens ex anima , & carne , sapiens est sapientia gratituta. Sapiens est igitur humano sensu , & divino.

Quomodo intelligentum sit illud , Sensus proficiebat humanus.

SED ex qua causa illius dicti intelligentia , scilicet : „ Sensus proficiebat humanus ,“ assumenda est? Aperi- „ te enim videatur Ambrosius innuere , quod Christus secundum humanum sensum profecerit , & quod infantia ejus expers cognitionis fuerit , & patrem , & matrem ignoraverit ; quod nec Ecclesia recipit , nec præmissæ auctoritates patiuntur sic intelligi. Sed ita sane potest accipi , ut quantum ad visum hominum , & sui sensus ostensionem , Christus profecisse dicatur. Proficiebat ergo humanus sensus in eo secundum ostensionem , & aliorum hominum opinionem. Ita etiam patrem , & matrem dicitur ignorasse in infantia : quia ita se habebat , & gerebat , ac si agnitionis expers esset.

DIVISIO TEXTUS.

Posquam Magister determinavit de his quæ con- „ veniunt Deo incarnato ratione unionis , hic de- „ terminat ea quæ consequuntur ipsum secundum alteram naturarum. Et quia de his quæ convenientur ei ratione divinae naturæ , quæ in incarnatione minorata non est , determinatum est in primo Lib. restat ut ut hic determinetur de his quæ convenientur Christo secundum naturam quæ per incarnationem est exalta- „ ta. Dividitur autem hæc pars in tres partes. In prima determinat de his quæ cum humana natura assumpsit ; in secunda de his quæ per naturam humana operatus est , dist. xvii. Post prædicta considerari oportet , utrum Christus aliquid voluerit , vel ora-

(3) Al. immutabilis.

QUESTIO I.

divit in duas partes. In prima objicit in contrarium per auctoritates canonis ; in secunda per auctoritates sanctorum , ibi : *Alibi tamen scriptum reperitur quod secundum sensum hominis proficerit.* Circa pri- „ munum tria facit. Primo facit objectionem ; secundo solvit eam , ibi : *Ad quod sane dici potest ; tertio solutionem per auctoritatem confirmat , & explanat , ibi : Unde Gregorius in quadam homilia ait.*

Alibi tamen scriptum est. Hic objicit per auctoritatem Ambrosii , & tria facit. Primo ponit auctoritatem. Secundo exponit , & ostendit quomodo proposita auctoritate partim edificatur fides , partim potest sumi errandi materia ibi : (4) *Sed verba Ambrosii pia diligentia inspicienda sunt.* Tertio ostendit quomodo exponenda sit , ne error inde sequatur ibi : *Sed ex qua causa illius dicti intelligentia... assumenda est?*

QUÆSTIO I.

HIC incipit quæstio de gratia Christi : quia de scientia ejus in sequenti distinctione quære- „ tur : & queruntur tria. Primo de gratia ejus , se- „ condum quod est singularis homo. Secundo de gratia , secundum quod est caput Ecclesie. Tertio de gratia unionis.

Circa primum quærentur duo.

Primo. Utrum in eo sit gratiam habitualē pos- „ nere , qua anima ejus perficiebatur , quæ dicitur singularis hominis.

Secundo. De plenitudine illius gratiæ.

A R T I C U L U S I.
Utrum in Christo fuerit gratia habitualis perficiens ani- „ mam ejus.

III. P. quest. viii. art. 1. & de ver. quest. xxix.
art. 1.

1. **A**d primum sic proceditur. Videtur quod in Christo gratia dicta non fuerit. Sicut enim se habet filiatio adoptionis ad filiationem naturalem , ita se habet bonitas gratuita ad bonitatem naturalem. Sed Christus , sicut ex unione habuit quod esset Filius naturalis , ita habuit quod esset naturaliter bonus. Ergo sicut non ponitur in eo filiatio adoptionis , ita non debet ponи bonitas gratuita.

2. **Præterea.** Gratia datur hominibus , ut assimiletur Deo. Sed Christus nunquam fuit dissimilis Deo. Ergo gratia numquam indiguit.

3. **Præterea.** Ubi est lux solis , non indigeretur lumine candelæ : quia major lux ofuscat minorem. Sed in Christo fuit lux Divinitatis , quasi lux solaris. Ergo non oportuit in eo ponere lumen gratiæ.

4. **Præterea.** Damascenus dicit in III. Lib. (cap. xv.) quod sicut anima regit carnem , & operatur per eam sicut per instrumentum ; ita Divinitas regebat animam Christi. Sed instrumentum non indiget aliquo habitu , quo regatur in opere , quia regitur per agens principale. Ergo & anima Christi non indigebat habitu.

5. **Præterea.** Gratia ad hoc datur hominibus , ut per eam peccatum vitetur , & gloria adipiscatur. Sed ex hoc ipso quod Christus fuit Deus , habuit quod peccare non posset , ut in præcedenti distinctione dictum est , & iterum habuit plenum jus in

In III. Sent. Tom. III.

(4) In textu Hec.

gloria divina , ut dictum est distinct. x. Ergo gratia non indiguit.

Sed contra. Sicut anima est perfectio corporis , ita gratia est perfectio animæ. Sed non minus debuit habere animam perfectam quam corpus perfectum. Ergo sicut assumpsit corpus cum anima , ita assumere debuit animam cum gratia.

Præterea. Omne meritum est per gratiam. Sed Christus meruit sibi , & nobis , ut infra distinct. xviii. dicetur. Ergo ipse habuit gratiam.

Præterea. De ipso in Psalm. xliv. 3. dicitur: *Dif- fusa est gratia in latiis tuis :* & vers. 8. *Unxit te oleum leticie :* quæ omnia gratiam in ipso ostendunt. Ergo & ipse habuit gratiam.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum , quod gratia principaliter duo facit in anima. Primo enim perficit ipsam formaliter in esse spirituali , secundum quam Deo similitur : unde & vita animæ dicitur. Secundo perficit eam ad opus , secundum quod à gratia emanant virtutes , sicut vires ab essentia: quia non potest esse operatio perfecta , nisi progrediatur à potentia perfecta per habitum. Et propter hæc duo oportet ponere gratiam in anima Christi : quia cum sit perfectissima in esse spirituali , oportet quod sit aliquid perficiens illam formaliter in eis illo. Deitas autem non est formaliter , sed effective perficiens ipsam: unde oportet aliam formam creatam in ipso pone- re , qual formaliter perficiatur ; & hæc est gratia. Similiter etiam cum alia sit ejus operatio secundum humanitatem , & secundum Divinitatem , sicut & alia natura , oportet quod operatio ejus humana habeat habitum perficiens , alias esset imperfecta : & ideo in Christo oportet ponere gratiam , & virtutes.

Ad primum ergo dicendum , quod filiatio referatur ad personam ; & quia extraneitas respectu di- vinæ glorie , quam nomen adoptionis importat , nullo modo convenit personæ illi , ideo nomen adoptionis de Christo non conceditur. Sed gratia est perfectio naturæ , cum subjectum ejus sit anima , quæ est pars humanæ naturæ: ideo quævis gratia importet aliquid etiam non naturaliter inhærens , tamen potest ratione humanæ naturæ Christo conve- nire.

Ad secundum dicendum , quod gratia est facere Deo similem : nec oportet ut de dissimili faciat similem , sed de non simili similem : nec ita quod semper negotio similitudinis similitudinem tempore præcedat , sed natura ; sicut potentia est ante actum , & sicut sol præcedit lucem suam.

Ad tertium dicendum , quod lux solis , & lux candelæ , utrumque est active illuminans ; sed Deitas , & gratia non sic se habent ; sed unum illumina active , alterum formaliter : & ideo sicut solem , & lumen solis in aere necesse est esse simul , & unum alterum efficit , & non offuscatur ; ita ex Di- vinitate Christi sequitur ipsa gratia , & non offuscatur.

Ad quartum dicendum , quod , sicut Philosophus dicit in VIII. Ethic. (cap. xi.) duplex est instru- mentum ; scilicet animatum , & inanimatum : in- animatum , sicut securis ; animatum , sicut servus , qui movertur ad imperium domini. Instrumentum ergo inanimatum ita agitur quod non agit , & dici- tur